

Osman AKGÜL

ÜCRETLER VE VERİMLİLİK

FİLİZ KİTABEVİ

İSTANBUL

2025

Haziran 2025

E-ISBN: 978-625-5957-82-5

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

ÖNSÖZ

Ekonomik sistemlerin temel taşlarından biri olan ücretler ve verimlilik, işgücü piyasalarının yapısını belirleyen ve ekonomik büyümeyi doğrudan etkileyen iki önemli kavramdır. Ücretler, çalışanların emeğinin karşılığı olarak belirlenen ekonomik değerlerdir ve bireylerin refah düzeyini doğrudan etkiler. Öte yandan, verimlilik üretim süreçlerinde girdilerin en etkin şekilde kullanılmasıyla ortaya çıkan çıktı miktarını ifade eder. Bu iki unsur arasındaki ilişki, ekonomik dengeler açısından büyük bir önem taşır.

Bu kitap, ücretlerin nasıl belirlendiği, farklı ücret teorileri ve sistemleri, ücret politikalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkileri ve verimliliği şekillendiren faktörler üzerine kapsamlı bir çalışma sunmaktadır. Ücret teorilerinden verimlilik ölçüm yöntemlerine, emek piyasalarının yapısından politikaların ekonomi üzerindeki etkilerine kadar geniş bir perspektifle ele alınan konular, okuyuculara detaylı bir bilgi sunmayı amaçlamaktadır. Ücretlerin yalnızca çalışanların gelir seviyelerini değil, aynı zamanda ekonomik istikrarı ve toplumsal refahı nasıl etkilediğini anlamak, ekonomi bilimi açısından büyük bir araştırma alanıdır. Sendikaların ücret müzakerelerindeki rolü, gelir dağılımı, asgari ücret politikalarının verimlilik üzerindeki etkileri ve uluslararası ücret karşılaştırmaları, kitabın ilerleyen bölümlerinde detaylı bir şekilde incelenmektedir.

Ayrıca, modern ekonomilerde dijitalleşme, otomasyon ve yapay zekâ gibi yeni teknolojilerin ücret politikaları ve verimlilik üzerindeki etkileri giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, kitap hem geleneksel teorilere ışık tutmakta hem de günümüz ekonomik gerçeklerine uygun yeni değerlendirmeler sunmaktadır.

Bu çalışmanın, akademisyenler, ekonomi uzmanları, iş dünyası profesyonelleri, politika yapımcılar ve konuya ilgi duyan okuyucular için kapsamlı bir başvuru kaynağı olmasını hedefledik. Ücretler ve verimlilik arasındaki ilişkiyi derinlemesine analiz etmek ve ekonomik dengeler üzerinde nasıl şekillendiğini

IV

anlamak, daha iyi politikalar ve uygulamalar geliştirilebilmesi için büyük önem taşımaktadır.

Kitabı hazırlarken birçok değerli kaynaktan yararlanıldı ve ekonomik kavramların en güncel analizlerini içerecek şekilde kapsamlı bir yapı oluşturuldu. Katkıda bulunan tüm araştırmacılara, akademisyenlere ve ekonomi alanındaki uzmanlara teşekkür ederim.

Bu meşakkatli süreçte, kendilerine ayırmam gereken vakitlerden feragat eden, dünya güzeli canım kızlarım Ayşe Reyyan ve Zehra Nur'uma, babalarına gösterdikleri sabır için gönülden teşekkür ederim.

Kitabın, okuyucuların ekonomi bilimine olan ilgisini artırmasını ve konuya dair yeni bakış açıları kazandırmasını temenni ediyorum.

Osman

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER.....	V
GİRİŞ	1

BÖLÜM 1

ÜCRETLER VE ÜCRETLERİN YAPISI

1.1. Ücret Olgusu ve Önemi	3
1.1.1. Ücret Olgusu	4
1.1.2. Ücretin Önemi	5
1.1.2.1. Çalışanlar Açısından Önemi	5
1.1.2.2. İşverenler Açısından Önemi	6
1.1.2.3. Sendikalar Açısından Önemi	7
1.1.2.4. Devlet ve Toplum Açısından Önemi	8
1.1.2.5. Refahın Yayılması Bakımından Ücret ve Gelirler Politikalarının Önemi	9
1.2. Ücret Teorileri	11
1.2.1. Klasik Dönem Öncesi Ücret Teorisi	12
1.2.2. Klasik Ücret Teorileri	13
1.2.2.1. Doğal Ücret Teorisi	15
1.2.2.2. Ücret Fonu Teorisi	17
1.2.2.3. Artık Değer Teorisi	18
1.2.3. Modern Ücret Teorileri	20
1.2.3.1. Marjinal Verimlilik Teorisi	20
1.2.3.2. Pazarlık Teorisi	21

1.2.3.3. Satın Alma Gücü Teorisi	22
1.2.3.4. Etkin Ücret Teorileri.....	22
1.3. Ücret Sistemleri.....	24
1.3.1. Ana (Kök) Ücret Sistemleri	24
1.3.1.1. Zamana Göre Ücret.....	24
1.3.1.2. Parça Başına Ücret.....	25
1.3.1.3. Götürü Ücret	26
1.3.2. Performansa Dayalı Ücret Sistemleri.....	27
1.3.2.1. Bireysel Performansa Dayalı Ücret Sistemleri	28
1.3.2.2. Grup Performansına Dayalı Ücret Sistemleri	28
1.3.2.3. İşletme Performansına Dayalı Ücret Sistemleri	28
1.4. Ücret Çeşitleri ve Ücret İlgili Bazı Temel Kavramlar	30
1.4.1. Ücret Haddi-Ücret Geliri.....	31
1.4.2. Çıplak Ücret-Giydirilmiş Ücret.....	31
1.4.3. Brüt Ücret-Net Ücret.....	31
1.4.4. Parasal Ücret-Gerçek (Reel) Ücret	32
1.4.5. Ayni Ücret-Nakdi Ücret.....	32
1.4.6. Eşel Mobil Ücret	32
1.4.7. Sosyal Ücret ve Asgari Ücret.....	33
1.4.8. Maaş-Ücret.....	34
1.5. Ücret Farklılıkları	34
1.5.1. İşlerin Özelliklerinden Kaynaklanan Ücret Farklılıkları	35
1.5.2. İşgücünün Özelliklerinden Kaynaklanan Ücret Farklılıkları.....	38
1.5.2.1. Beşeri Sermaye Teorisi.....	38
1.5.2.2. Hedonik Ücret Teorisi ve Yaralama Riski	39

BÖLÜM 2

VERİMLİLİK KAVRAMI VE TEORİK YAKLAŞIMLAR

2.1. Verimlilik Kavramı ve Türleri.....	41
2.1.1. Verimliliğin Tanımı	42
2.1.2. Emek Verimliliği ve Sermaye Verimliliği	42

2.1.3. Kısmi ve Toplam Faktör Verimliliği (TFP)	44
2.1.4. Sektörel Verimlilik Yaklaşımları	46
2.1.4.1. Sanayi Sektöründe Verimlilik	46
2.1.4.2. Hizmet Sektöründe Verimlilik	47
2.1.4.3. Tarım Sektöründe Verimlilik	48
2.4.1.4. Bilgi Ekonomisi ve Dijital Dönüşümde Verimlilik	48
2.2. Verimlilik Ölçüm Yöntemleri	49
2.2.1. Girdi-Çıktı Yaklaşımı	49
2.2.2. Maliyet Etkinliği Analizleri	51
2.2.3. Verimlilik Endeksleri	53
2.2.4. Stokastik Sınır Analizi (SFA)	55
2.2.5. Veri Zarflama Analizi (VZA)	56
2.2.6. Çok Kriterli Karar Verme Teknikleri (ÇKKV)	56
2.3. Verimlilik Teorileri	57
2.3.1. Klasik ve Neoklasik Yaklaşımlar	57
2.3.2. Keynesyen Görüş ve Etkin Talep	61
2.3.3. Endüstriyel Organizasyon ve Teknolojik Gelişmeler	65
2.3.4. Yeni Büyüme Teorileri ve Ar-Ge'nin Rolü	67
2.4. Verimliliği Etkileyen Faktörler	69
2.4.1. İnsan Sermayesi ve Eğitim	70
2.4.2. Teknoloji ve Dijitalleşme	71
2.4.3. Çalışma Süreleri ve İş Yükü	73
2.4.4. Yönetim Kalitesi ve İş Organizasyonu	74

BÖLÜM 3

ÜCRETLER VE VERİMLİLİK İLİŞKİSİ

3.1. Ücret-Verimlilik Paradoksu	78
3.1.1. Neoklasik Çerçeve Ücret-Emek Verimliliği Dengesi	78
3.1.2. Reel Ücretlerin Verimlilikten Kopuşu: Ampirik Bulgular	81
3.2. Verimlilik Temelli Ücret Teorileri	84
3.2.1. Verimliliğe Dayalı Ücret Sistemleri	85

VIII

3.2.2. Etkin Ücret Teorisi.....	87
3.2.3. Turnover ve Motivasyon Perspektifleri.....	89
3.3. Makroekonomik Dengeler ve Ücret-Verimlilik Uyumu	92
3.3.1. Ücretler, Verimlilik ve Enflasyon Bağlantısı	94
3.3.2. Toplam Talep, Ücret Payı ve Gelir Dağılımı	96
3.3.3. Uluslararası Karşılaştırmalar: OECD ve Gelişmekte Olan Ülkeler	98
3.4. Politikalar ve Uygulamalar	101
3.4.1. Ücret Politikalarının Verimlilik Üzerine Etkileri	102
3.4.2. Sendikaların Rolü ve Toplu Pazarlık	105
3.4.3. Asgari Ücretin Verimlilikle Uyumu.....	107
SONUÇ	111
KAYNAKÇA	115